

Hayat

*Hayata. daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt I. 30 Eylül 1929. Sayı:140

Müşahade:

Köylü İktisadiyatı

İstatistik Umumî maddürlü-
ğünün neşrettiği külliyyatın dör-
düncüsünde nüfusumuzun dörtte
üçünden fazlasının köylü oldu-
ğunu görmekteyiz. Filhakika
Mösyö Jakar nahiye ve köyler-
deki nüfusumuzu 5,480,000 i
kadın olmak üzere 10,354,000
olarak tesbit etmektedir. Geriye
kalan 3305000 kişi de, 1595000 i
kadın olmak üzere, şehirlidir.
Bu demografi vaziyeti Türkiye
iktisadiyatı mesnedinin doğru-
dan doğruya köylü iktisadiyatı
olduğunu sarahaten göstermek-
tedir.

Diğer taraftan 14,000,000
halkımızın gene bu istatistik-
lerde 7,000,000 dan fazlasının
da kadın olduğunu görmekteyiz.

Şu halde umumî iktisat vaz-
iyetimizi tetkika başlarken vaz-
edecğimiz sualler kendiliğün-
den taayyün etmektedir: Türki-
ye de köylü ve kadın sayı ne
suretle kullanılmakta ve bur-
dan ne neticeler alınmaktadır?

Köylülerimizle temas eden-
lerin hemen ekserisi bilirler ki
köylünün çektiği sıkıntı kendisine
lâzım gelen istihsal vasıtalarını
temin etmek müşkülâtından

ileri geliyor. İstihsal vesaiti
meyanında belli başlıcası da
sermaye ve binaenaleyh kredi
meselesidir. Gene görgülerimizle,
işittiklerimizle biliriz ki köylü
kendisine lâzım gelen krediyi
çok defa %200 pahasına bile
tedarik edememektedir. Mem-
leketimizde hiç bir istihsal sa-
hası bilmiyoruz ki %20den fazla
irat getirebilsin. Vasatî olarak
bunu hatta %12 ye kadar
tenzil etmek lâzım gelir. %20
ile kredi bulan köylünün normal
kazancı o'an %12 ve azamî
%20 ile bu farkı nasıl karşı-
layabildiğini çok derin ve
esaslı surette düşünmek zaru-
retindeyiz.

Bu fark ya toprağının sa-
tılmasile, ya öküzlerini elden
çıkarmak ve ya gelecek seneler
üzerinden gene felaketli bir
tasfiyeye tabi olacak borçlarla,
yahut köylüye yalnız çok ba-
sit bir gıda temin ederek
başkaları hesabına azamî istis-
mar edilen sayı ile karşılanmak-
tadır. Köylü, toprağını veya
öküzünü satarsa bir ocak yıkı-
lacak, bir iktisadî hücre mahv-
olacak, ve binnetice iktisat sa-

hamız daha darlaşmış buluna-
caktır. Sayinden istifade ede-
miyen köylünün vaziyeti de
tamamen aynıdır.

İktisadî refahımızın belli baş-
lı mübeşşirleri, yıkık köylerin
yavaş yavaş imara doğru gitme-
leri, köylü kıyafetinin düzelme-
ğe başlaması ve nihayet bir iki
sene kuraklığa tahmmül ede-
bilecek köylü tasarrufunun
meydana gelebilmesinden iba-
rettir.

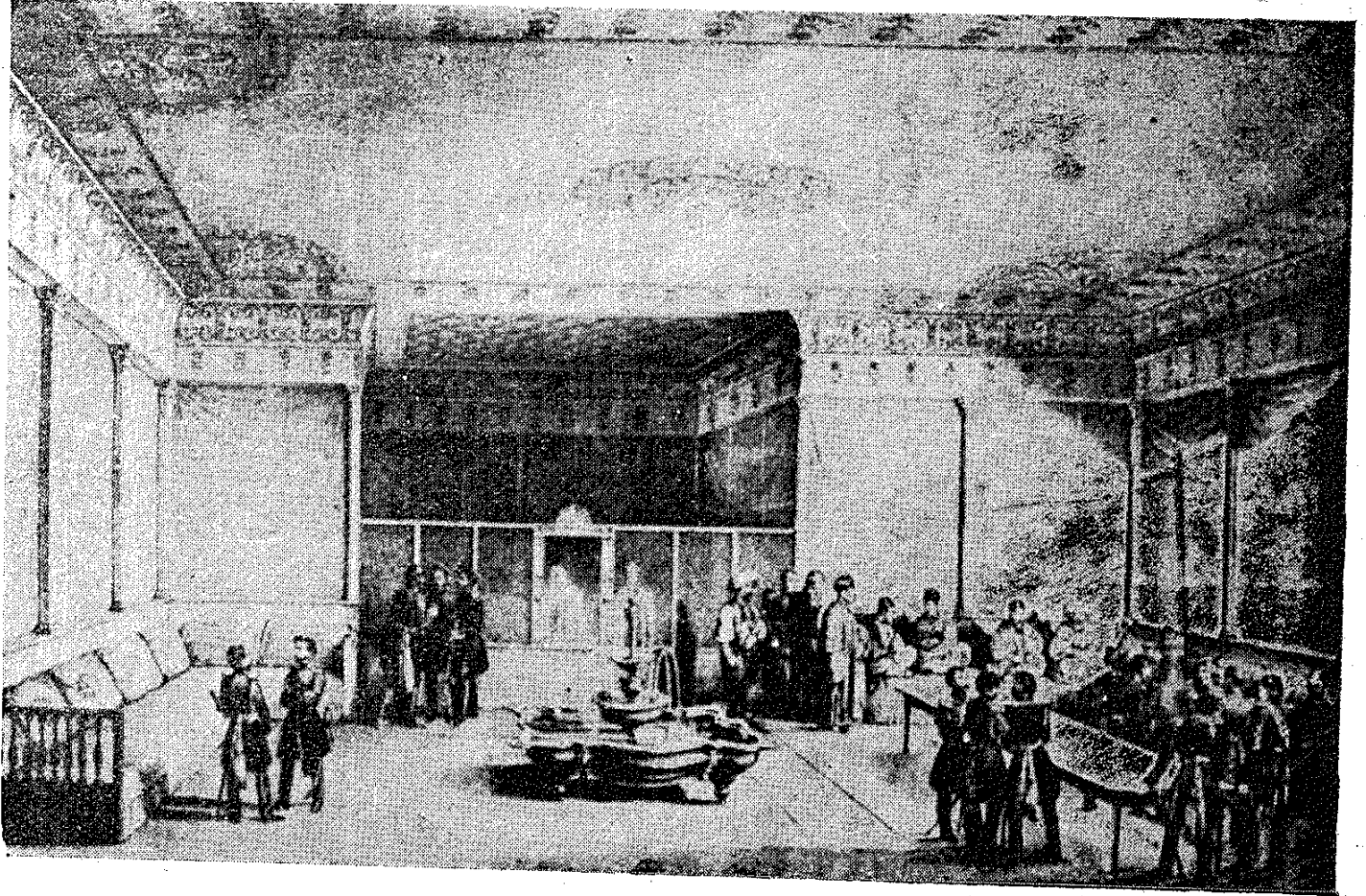
Şehirlerimizin vaziyeti doğ-
rudan doğruya köylerin ve köy-
lülerin iktisadiyatına merbut
bulunduğu için bunların irae
edecekleri vaziyet herhangi bir
şekilde makûs surette tezahür
eder, ve yahut biri sabit iken
diğeri ilerlerse Türkiye iktisadi-
yatında hakikî servet esaslı
surette çoğalmış addedilemez.
Vaziyetin izahı nihayet servetin
mahalden mahale, elden ele
tebeddül etmekte veya toplan-
makta olması ile izah edilebilir.

Umumî refahın mütenasip
tezayüdü görülüyor ki istihsal
vasıtalarının, başta kredi olmak
üzre, demokratlaşması, yani tah-
sil gibi köylünün önüne götü-
rülmesi ile kabildir.

"Bir yüzüncü yıl dönümü vesilesi ile,"

Tarihimizin Edirne faslına bir nazar

Bu günkü hudutlarımıza nazaran vatanın müntehayı garbinde hükûmeti cumhuriyetimizin bir serhat memleketi olarak mesudane yaşatmağa muvaffak olduğu Edirne'nin tarihî vaz yet ve alâkalarından bahsetmiyeceğim; bu şümullü ve çok vüsatli etütlere muhtaç bir ilim meselesidir; yirmi beş senelik tettebbü bu mevzuun ancak nısfını edebilmiş gibidir; zira uzak mazi-lerden beri hadisat lüzumu nisbetinde tev-sik olunmamakla beraber iki Rus istilasında da resmi dokümanların hemen cümlsi ve epigrafik vesikalarında ekserisi Rus müdekkikleri tarafından alınmış ve sökülmüşlerdir. Mahaza bunların izlerine Rus müze ve kütüphanelerinde de tesadüf edemedim.

Edirne musalahası

Türkiyemizin garba açılmış bir pençeresi ve diğer tavsifle garbin memleketimize açılan kapılarından birincisi mevkiinde bulunan (Edirne) nin bir feci sergüzeşti demek olan birinci Rus istilasından bahsile müdekkiklerimizin ve tarihçilerimizin ittilalarına arz edeceğim.

Malûm olduğu veçhile birinci Rus istilasını 21 Safer 1255 de yani (22 ağsutot 1829) da vukubulmuştur: şu tibarla (22 ağustos 1929) tarihinde yüzün-

cü yılını ittik ediyoruz demektir.

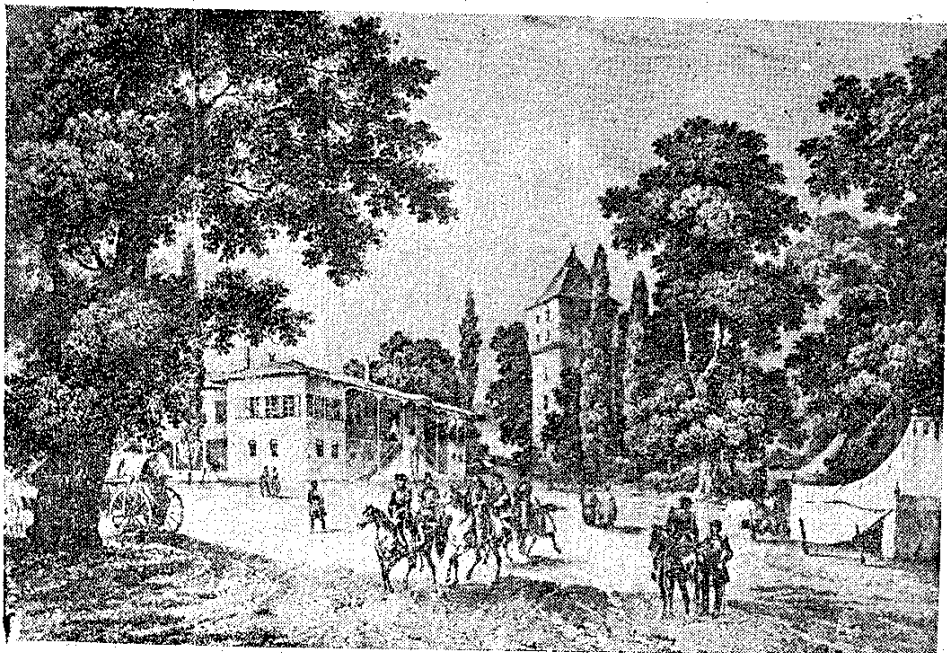
İkinci Rus istilası ise (15 Muharrem 1295) de yani (19 kânunisani 1877) de vuku bulup) 19 kânun sani 1927) senesinde ellinci seneyi deriye-s ne müsadif idi.

Birinci Rus istilasını

Dahilde nüfuz ve hak miyetini memleketin ileri gelenlerine göstermeğe uğrasan ikinci Mahmut, tethiş etmek isterken, cümleyi kendinden tenfir ediyordu. Tarihimizin hiç bir devirde kaydetmediği evsafa malik bir hayli hadisat memleketin her tarafında yangınlar çıkarmış, Mahmut ve vükelası hangi tarafa koşacaklarını şaşır-mışlardı.

Bir inkıraz ve sukut mukad-

1 (Edirne'de yirmi beş sene tarihî tetkikat isimli iki ciltlik ve gayri matbu eserimden telhisen.

Edirne Saray meydanı

dematını andıran bu hadiseler silsilesini gören Ruslar el ele vermişler, ateşi körüklüyorlardı.

Rusya Balkanlarda serbest kalmak için ne yapmak mümkünse yapmış, zamanda kendisine yar ve yaver olmuştu.

Türkleri muhtelif vesilelerle hırpalayan Rusya Balkanlarda barut fıçısını ateşlemeğe başladı; Türklerin 1829 senelerinde uğradıkları bu felaketin alâkaları (18) inci asrın evvellerine kadar uzandı; net kim 1877 felaketi de bu feci Türk - Rus piyesinin devamından başka bir şey değildir.

Hadisat muzlim, dağınık ve gürültülü yollardan geçerek bu müthiş harbe kanlı sahneler yaratıyordu. Varna civarında münhezim olan Ruslar kendilerini çabuk toplamağa muvafak olarak bu şehiri de aldılar. Sefil, zavallı muhacirin kafileleri telef ola ola Tirakyaya, İstanbula gelmeğe başladılar.

Sadrazam Selim Mehmet Paşayı Şumnudaki İzzet Mehmet P. istihlaf etmiş ve ordunun müzayakası, yorgunluğu karşısında o da şaşırılmış kalmıştı. Rus donanmaları Kara ve Ak denizde keyfimayeşa dolaşıyorlar ve boğazları kapayarak İstanbulu kahıtle tehdide uğraşıyorlardı. İzzet Mehmet Paşada azil olunarak Reşit Mehmet Pr. sadarete getirildi; bu zat Pravadide galip gelmişken (Kölefçe)de mağlup oldu ve bunun neticesi Edirne yolları açılarak Ruslar (22 Agustos 1829) da Edirneye girdiler; Vali Salih Vec hî P.ş. şaşkın bir halde çekildi. Rus orduları baş kumandanı (Mareşal Kont Dibiç Sabalkanski) Edirne'de (Sarayı Cedit-

Amire) de (Kumkasrı) nı işgal etti; erkânı harbiyeside mezkûr kasra civar (ostancı Baş Ksrlı) na yerleştiler [1].

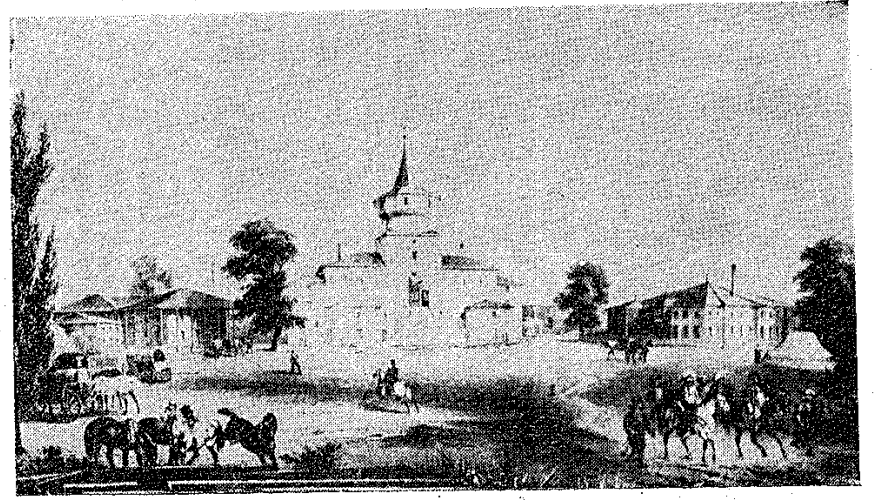
Bu Rus işgali Bulgaristan ve Edirne vilayetinde i Türklerle pek feci günler yaşatmıştır. Harbin durması ile işsiz kalan Rus efradı Türklerden sonra Bulgarlara da savlet etmğe ve her türlü tecaüzata başlamışlardır. Bu hususta hirisiyanlık ve bilhasa yapmacık bir islavlık gayetle Bulgar tarihçileri sus nokta isler de bu fena günler yaşayan bir Rus rahibinin tetkiki muvafak olduğu hatıratında bir hayli feci vakalardan bahsettikten sonra Türk

memur ve askerlerine aziz, melek gibi insanlar) demiştir.

Rusların bu işgalleri esnasında i i âmil Rus ordusunu da, Edirne ve civarları ehalisini de pek ziyade mustarip ve nufusça da tahrip eylemiştir. Bunlar da kar ve lekeli tifodur. Rus ordusunun telefâtı (13) bine balığ olmuştur. (Itinerer

[1] (Edirne'de sarayı Cedit Amire) - Edirne'de inşa olunan sarayların inşa tarihleriyle, yerleri, isim ve resimleri hakkında yerli ve ecnebi bila istisna bütün müellifler ve tarihçiler yanlış malûmat almışlardır. Edirnenin (763 H. 1361 M.) de zaptından sonra şehrin 1 kilometre şarkı şimalisinde bir sarayın yapılmasına (767 H.) tarihinde başlanmış ve (770 A.) de bitmiştir. Mülga Edirne Askerî İdaresi bu sarayın arsasına yapılmıştır; bu saraya hitamında (Sarayı Cedit) dediler.

dö Loriyan - 1861. Sahife 434); fakat lekeli Edirne'de ahaliye de geçerek (23) bini mütecaviz (Doktor Edirneli Binbaşı müteveffa Minas E. hatırat) telefât olmuştur. Bu tarihte Edirne'deki (8) bin Frmeniden (5300) kişi lekeli'den telef olmuştur. Edirne'de (Fırınlar Sırtı) denilen yere açılan büyük çukurlara cesetler atılmış olup dine, cinse bakılmamıştır. Buraya civar bir tepede

Bir kasrı

lekeli'den ölen büyük rütbeli Ruslara mahsus bir mezarlık yapılmıştı; yakın vakitlere kadar duran taşları şimdi kalmadı.

Yağan kar şehir sokaklarında bir buçuk arşın yükselmiş, bahçelerde ki meyva ağaçları kesilmiş ve herkes oturduğu evin bir iki odasını bırakıp diğerlerini yıkıp yakmışlardır,

İkinci Murat saray âlemlerinden uzak ve münzeviyane yaşamak için (835 H.) de Tunca - Adası (şimdi Saray içi mesiresi) sahilinde bir kasrı yaptırmış ve (852 H.) de de bu mevkîye bir büyük saray başlatmak üzere her taraftan mermerler getirilmesini emretmişti.

Bu işe (855 H.) de başlanmış ve işler temel katlarında iken Murat öldüğünden (856) da oğlu Fatih bitirmiştir. Bu saraya (Sarayı Cedit Amire) ismi verilerek birinciye (Sarayı Atık) denildi. Bu sarayın binası (18

Ruslar da saray içinde ne ağaç ne de sarayın ahşap kısımlarını bırakmışlardır. Mamafî bu fırsattan istifade olunarak sarayın mühim miktarda çinileri, mermer havuz ve selsebil parçaları ve bulabildikleri kıymetli eşya

Abdülkadir B. in imza eyledikleri muahedenin netayicinden olarak Yunanistanın istiklaline ni olamamıştır.

Muahedenin imzasını müteakip (Saray meydanı) nad (Bu gün "Talimane," denilen mey-

dandır) büyük merasimle bir "teodom dua-sı) okunmuş ve Rus başkumandanı Abdülkadir Beyi kuca-klayıp öpmüştür.

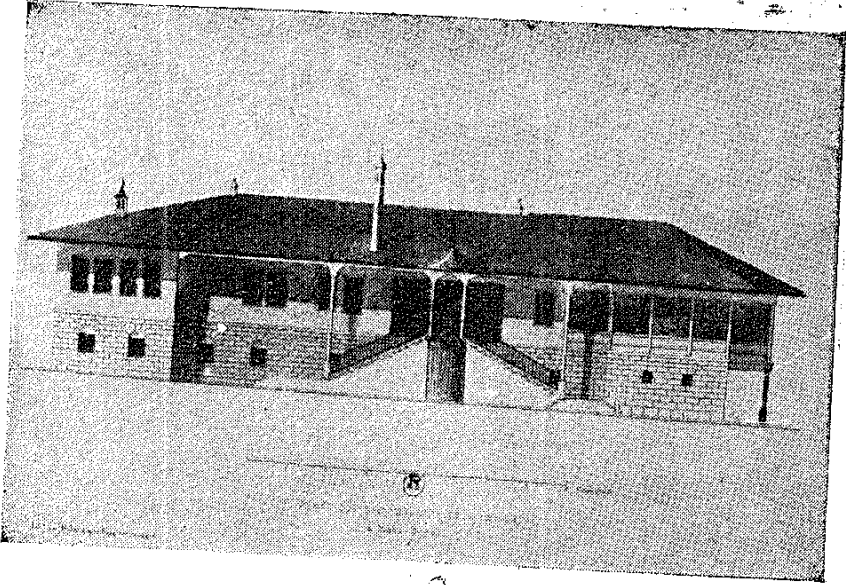
Edirne Rum-ları bu merasim-de bulunmak üzere hücum et-mişlerse de Müf-tü Efendi mü-

Kâri,, tepesine kezalık Rus bay-rağının konulmasına da karşı gelerek muvaffak olmuştur.

Müftü Efendinin bu hareket-leri hatıratı karşısında kızarması, u'anması lâzım gelen farrî Müf-tü Hulusigibileri vardı sanırım.

Edirne Camilerinde, çeşme-lerinde, ve bu lara mümasil binalarda yerleri boş duran tarih levhaları bu istilada sökül-müş, mefruat ve maslûbatı çok zengin olan Edirne Cami, mescit ve tekkeler de gene bu istilada (tamtakır) tabirine masadak sayılmışlardır.

Doktor Rifat Osman
Tosyavizade

Bir kısır projesi

V. avaniyi Rusayaya taşınmıştır.

Kar ve lekeli Rusları Edir-nede mecalis bir halde tevkif ve musalahayı tacil ile İstanbulu ve şaşkın Mahmudu kurtarmış isede Edirne'de sulh temessükünü müzakere için gelen Sadık E. ile mevaliden Emin B. zade

M.) zinci asır sonlarında eskiyerek tamir görmemiş ve (Eski - Saray) denilmeğe başlanmıştır; işte bu tes-miye Edirne sarayları hakkında yazı-lan eserlerde ve Edirne şehrine dair verilen tarihî malûmatlarda mühim yanlışlıklara sebep olmuştur.

(Kum - Kasrı) - Edirne sarayının en eski kısımlarındandır. Bu ismi almasına sebep topraklı bir meydana bulunmasıdır. Geçmiş asırlarda Edir-nede (Kumlu meydan - kummeydanı) zamanımızın (topraklı meydan - top-rak avlu) kelimelerine muadildi.

Şimdi harabesi duran hamamı pek ziyade müzeyyen olduğundan (Ha-mam'ı - köşk) denildiği gibi, şehzade-ler de burada sünnet edildiklerinden (Sünnet Kasrı) da denilmiştir. (20 Safer 864) de Edirne'de doğan Cem 8-10 yaşlarına kadar bu kası da ika-

sade etmemiştir.

Bu zatın ismi öğrenilemedi; bu kıymetli adam Selimiye Ca-misinin iki minaresi arasındaki mahya iplerine asılmak istenilen Rus bayrağını Camini avlusun-da parçalamış ve sarayın Has-odası tepesindeki "Cihannüma

met ettiğinden (Cemşah kasrı) ismi verildiğini Edirne Bostancı başlıarın-dan olup Edirne sarayına dair bir risale yazan Aşık Ali Ağa söylüyor. Dördüncü Mehmedin pek çok süsle-diği bu kasır ikinci Rus istilasında yanmıştır.

(Bostancı Başı Kasrı) - Bu mev-kiye Kanunî bir (Divanı Hümayon) yaptırmıştır. Bir kaç asır sonra diyan diğer bir mahalle naklolunarak burası tamamen Bostancı başlıara verildi; bundan sonrada (Sepetçiler Kasrı) da denilmiştir. Bostancı başı kasırlarına bu ismin verilmesindeki sebep eyice anlaşılmamıştır. Bu risale Tahir B. merhum (tevkif - derdest) manalarına (sepetlemek) kelimesinin kullanılmasından kinaye olarak söy-lenmiş olduğunu tahmin ederdi. Ten-vire muhtaç bir tarihî kelimedir.

Okuyucularımıza

Hayat'ın tamamı ile Anka-
raya nakli, mecmuanın intişar
günlerinde muvakkat bir arıza
vücuda getirmiştir. Önümüzdeki
sayıdan itibaren bu arıza kâ-
milen ortadan kalkacak, Hayat
her ayın irinci ve onbeşinci
günleri muntazaman intişar
edecektir. Bundan başka

29 Teşrini evel

Cumhuriyet Bayramı münâ-
sebeti ile fevkalâde bir nüsha
neşredecektir. 29 teşrini evelde
çıkacak sayıda aziz okuyucu-
larımız pekçok değerli yazı-
larla karşılaşacaktır.